Sprawdzian: „Złoty wiek” Rzeczypospolitej, Polska w XVI w. (klasa 2 liceum)

Grupa A

1. (1 pkt) **B**

2. (1 pkt) **A**

3. (1 pkt) **C**

4. (1 pkt) **B**

5. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Unia lubelska z 1569 roku połączyła Koronę Królestwa Polskiego i Wielkie Księstwo Litewskie we wspólne państwo — Rzeczpospolitą Obojga Narodów, ze wspólnym sejmem i wspólnie wybieranym królem, przy zachowaniu przez Litwę odrębnego skarbu, urzędów i wojska. Do zawarcia unii skłoniła Litwę obawa przed rosnącym zagrożeniem ze strony Moskwy w toku wojny inflanckiej. Powstałe państwo przetrwało jako trwały związek aż do rozbiorów w końcu XVIII wieku.
Punktacja: Wskazanie postanowień unii (wspólny sejm i władca, odrębne urzędy, skarb, wojsko) – 1 pkt. Wskazanie okoliczności zawarcia (dążenie szlachty koronnej do inkorporacji, obawa Litwy przed Moskwą) – 1 pkt. Wskazanie znaczenia długofalowego (powstanie Rzeczpospolitej Obojga Narodów jako trwałego związku państwowego do 1795 roku) – 1 pkt. Łącznie 3 pkt.

6. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Po 1572, artykuły henrykowskie. Pozytyw: udział szlachty. Negatyw: korupcja, ingerencja obca.
Punktacja: Zasady(1)+konsekwencje(1).

7. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Złota wolność szlachecka opierała się na trzech filarach. Liberum veto (od 1652 r.) dawało każdemu posłowi prawo do zerwania obrad sejmu jednym głosem sprzeciwu — co paraliżowało ustawodawstwo. Elekcja viritim oznaczała, że każdy szlachcic mógł osobiście głosować przy wyborze króla, co podkreślało zbiorową suwerenność stanu. Artykuły henrykowskie (od 1573 r.) to lista praw szlachty, które każdy nowy król musiał zaprzysiąc — np. zakaz samowolnego wypowiadania wojen i prawo wypowiedzenia posłuszeństwa.
Punktacja: 1. Liberum veto: prawo każdego posła do zerwania obrad sejmu i unieważnienia wszystkich uchwał; paraliżowało politykę (1 pkt). 2. Elekcja viritim: każdy szlachcic (bez wyjątku) miał prawo głosowania przy wyborze króla — podkreślała równość stanu szlacheckiego (1 pkt). 3. Artykuły henrykowskie: prawa szlachty gwarantowane przez każdego nowo wybranego króla (wolne elekcje, prawo wypowiedzenia posłuszeństwa, zakaz samowolnego wypowiadania wojen) (1 pkt).

Grupa B

1. (1 pkt) **A**

2. (1 pkt) **D**

3. (1 pkt) **D**

4. (1 pkt) **A**

5. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Zalety: szeroki udział szlachty (~10% społeczeństwa), sejmiki, tolerancja religijna. Wady: wykluczenie mieszczan/chłopów, folwark pańszczyźniany, dominacja magnatów. Ocena: w XVI w. (złoty wiek) system działał sprawnie; degeneracja nastąpiła w XVII w.
Punktacja: Zalety (1 pkt) + wady (1 pkt) + ocena (1 pkt).

6. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Zagrożenie Litwy. Wspólny sejm, elekcja, polityka zagr. Odrębne: urzędy, wojsko, skarb.
Punktacja: Okoliczności(1)+postanowienia(1).

7. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Demokracja szlachecka dawała szlachcie wyjątkowe prawa: udział w sejmie przez posłów wybieranych na sejmikach, prawo wolnej elekcji (od 1573 r.) i artykuły henrykowskie jako umowa z monarchą. Liberum veto (od 1652 r.) pozwalało każdemu posłowi zerwać sejm i unieważnić podjęte uchwały. Początkowo chroniło mniejszość -- z czasem stało się narzędziem magnackiej anarchii i blokowało reformy, osłabiając Rzeczpospolitą w XVIII w.
Punktacja: 1 pkt za opis ustroju (sejm walny: król, senat i izba poselska; posłowie wybierani na sejmikach ziemskich). 1 pkt za liberum veto — geneza i działanie. 1 pkt za skutki: anarchia, osłabienie państwa. 3 pkt.

Skala ocen (orientacyjna, 12 pkt w każdej grupie)

bardzo dobry (5)	11–12 pkt
dobry (4)	9–10 pkt
dostateczny (3)	6–8 pkt
dopuszczający (2)	4–5 pkt
niedostateczny (1)	0–3 pkt

Progi: 90%, 75%, 50%, 30%. Progi w Twojej szkole mogą być inne. W zadaniach otwartych uznaj każdą odpowiedź poprawną merytorycznie, także sformułowaną inaczej niż przykład.

Ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: **matury-online.pl/sprawdzian/historia/rzeczpospolita-w-xvi-w**. Nauczyciele i korepetytorzy ułożą własną kartę z banku ponad 20 tys. zadań: **matury-online.pl/dla-korepetytorow**.